

До разової спеціалізованої вченої ради ДФ 01-26 ЮФ
Східноукраїнського національного університету
імені Володимира Даля
за адресою: вул. Іоанна Павла II, 17,
м. Київ, 01042, Україна

РЕЦЕНЗІЯ

*на дисертаційну роботу Гребенара Олексія Володимировича
на тему «Особливості захисту конституційного права на працю в сучасних
умовах», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 081 – «Право»*

Актуальність теми дослідження. Дисертаційне дослідження Олексія Володимировича Гребенара вирізняється глибиною, цілісністю та науковою зрілістю підходу. Авторіві вдалося переконливо продемонструвати, що право на працю не існує ізольовано, а перебуває у тісному взаємозв'язку з правом на гідність, освіту, соціальний захист та іншими фундаментальними правами людини. На особливу увагу заслуговує актуалізація проблематики дослідження: робота зосереджена на адаптації національного правового регулювання до реалій цифрової трансформації, нестандартної зайнятості та викликів воєнного стану.

Дисертація позбавлена надмірної теоретизації. Навпаки, системний аналіз, здійснений автором, спрямований на розв'язання реальних прикладних проблем, що виникають у сфері праці в процесі гармонізації українського законодавства з європейськими стандартами. Особливо варто відзначити інтелектуальний профіль дослідження. Автор демонструє не лише високий рівень правової ерудиції, а й глибоке розуміння соціальних, філософських і гуманітарних засад, що становлять фундамент конституційного та трудового права. Така міждисциплінарність дала змогу вийти за межі суто формального аналізу норм і представити роботу, у якій право органічно поєднується з економікою, соціологією праці та філософією права, що надає дослідженню особливої наукової цінності.

Актуальність обраного напрямку не викликає сумнівів. З огляду на перманентні зміни у вітчизняному законодавстві, стрімкий розвиток гіг-економіки, поширення дистанційних форм праці та форс-мажорні виклики воєнного стану, питання захисту конституційного права на працю набувають стратегічного значення. У цьому контексті дисертація є влучною та своєчасною відповіддю на запити сьогодення, пропонуючи дієві механізми захисту прав людини в умовах, що постійно змінюються.

Дисертант не обмежився описом наявних проблем, а запропонував цілісну концепцію еволюції правових інститутів, необхідну для збереження їхньої ефективності в епоху цифрових трансформацій та європейської інтеграції.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, що містяться в дисертації. Структура та зміст дисертації засвідчують належний рівень наукової підготовки здобувача. Робота побудована логічно, ключові проблеми визначено чітко, а сформульовані наукові положення є належно обґрунтованими та достовірними. Важливо й те, що основні результати дослідження були належним чином оприлюднені, що свідчить про їхню завершеність і відповідність сучасним науковим стандартам.

Структура дисертації є чіткою та послідовною: робота складається з трьох тематичних розділів, у яких комплексно висвітлюються основні аспекти обраної теми. Дослідження розгортається від з'ясування концептуальної природи права на працю та його системного зв'язку з іншими правами людини (розділ 1), через ґрунтовний аналіз механізмів його захисту, включаючи судову практику, медіацію та діяльність публічних інституцій (розділ 2), до формулювання перспективних напрямів розвитку системи захисту в умовах цифровізації, воєнного стану та європейської інтеграції (розділ 3).

У цілому дисертація, виконана у формі спеціально підготовленого рукопису, є цілісним і завершеним науковим дослідженням із чіткими, послідовними та аргументованими висновками. Дисертант успішно поєднує глибоке теоретичне обґрунтування з прикладним аналізом, підкріплюючи власні положення актуальними статистичними даними, результатами порівняльно-правових досліджень та апробацією одержаних результатів. Це дало змогу не

лише виявити наявні колізії у правозастосуванні, а й сформулювати конкретні пропозиції щодо вдосконалення національного законодавства у сфері праці відповідно до сучасних викликів і міжнародних стандартів.

У дисертаційному дослідженні використано комплекс загальнонаукових і спеціально-юридичних методів, що становлять його методологічну основу та забезпечують глибокий аналіз особливостей захисту конституційного права на працю. Зокрема, формально-догматичний метод дав змогу розкрити нормативну сутність права на працю та простежити еволюцію концепцій його захисту, тоді як функціонально-правовий метод став інструментом систематизації механізмів захисту та діяльності публічних інституцій, особливо в умовах воєнного стану. Використання структурно-функціонального аналізу дозволило дослідити компетенційну взаємодію суб'єктів захисту, а також вплив цифровізації на трансформацію трудових відносин.

Важливою складовою методології є порівняльно-правовий метод, за допомогою якого узагальнено міжнародний досвід і виявлено ефективні моделі захисту, придатні для адаптації до українських реалій у контексті євроінтеграції. Методи документального аналізу та спостереження забезпечили ґрунтовне вивчення судової практики й альтернативних способів вирішення спорів, зокрема медіації, що дозволило виявити прогалини у правовому регулюванні. Застосування герменевтичного методу сприяло формулюванню авторських підходів до оптимізації законодавства, а соціологічний метод дав змогу простежити динаміку трансформації міжнародних стандартів у національному правовому просторі. Такий міждисциплінарний підхід дозволив не лише систематизувати теоретичний матеріал, а й обґрунтувати нові визначення та структурні елементи майбутньої кодифікації трудового законодавства України, забезпечивши достовірність і практичну цінність отриманих висновків.

На окрему увагу заслуговує другий розділ, присвячений механізмам і формам захисту конституційного права на працю. Авторіві вдалося здійснити ґрунтовний аналіз судового захисту трудових прав в Україні, проаналізувавши актуальну судову практику та виявивши проблемні аспекти правозастосування. Важливою науковою перевагою роботи є акцент на альтернативних формах

вирішення спорів, а саме на медіаційних і примирних процедурах. Досліджуючи компетенційні межі публічних і громадських інституцій, автор демонструє сучасний і новаторський підхід, що відповідає динамічним змінам ринку праці та суспільному запиту на оперативне й ефективне поновлення порушених прав.

Третій розділ справляє особливо сильне враження завдяки системному аналізу впливу цифровізації та викликів воєнного стану на архітектуру трудових прав. Автор переконливо доводить, що в умовах війни традиційні механізми захисту трансформуються, вимагаючи складного балансування між оборонними потребами держави та збереженням засадничих соціальних гарантій. Дисертант обґрунтовує необхідність адаптації процесуальних правил — від упровадження дистанційних форм звернення до посилення вимог до електронних доказів. Особливу цінність становить пропозиція щодо впровадження прискорених процедур розгляду трудових спорів, що корелює з найкращими міжнародними практиками функціонування правосуддя в умовах воєнного часу.

Окремо слід виділити авторське бачення періоду постконфліктного відновлення (*post-conflict recovery*). Дисертант наголошує на важливості комплексного підходу: від відновлення інституційної інфраструктури до запуску програм соціально-економічної реінтеграції вразливих категорій населення, зокрема внутрішньо переміщених осіб і ветеранів. Автор слушно зазначає, що вихід із правового режиму воєнного стану потребує виваженого вдосконалення законодавства, аби уникнути інституційного вакууму під час повернення до повного обсягу трудових прав. У підрозділі 3.3 розкрито також стратегії оптимізації правового регулювання захисту права на працю в Україні крізь призму європейських інтеграційних орієнтирів. Значну увагу приділено аналізу десяти пріоритетних стратегічних напрямів, зокрема гармонізації законодавства з правом Європейського Союзу, структуруванню спеціалізованого трудового правосуддя, цифровізації механізмів захисту та забезпеченню транскордонної мобільності працівників.

Підсумовуючи, слід зазначити, що запропонована автором інтегрована модель захисту синтезує конституційні гарантії, спеціальне законодавство та міжнародні стандарти. Вона охоплює не лише механізми оперативного

реагування на порушення, а й превентивні заходи та довгострокові програми відновлення. Саме такий підхід робить дослідження не лише теоретично значущим, а й практично необхідним для вироблення стратегії стабілізації трудових відносин і ринку праці України в умовах сучасних глобальних і національних викликів.

Окремої позитивної оцінки заслуговує стиль викладення матеріалу. Дисертація написана академічно грамотно, але водночас доступно для сприйняття. Автор упевнено користується термінологічним апаратом, послідовно викладає власні думки та не зловживає надмірно ускладненими конструкціями. Робота читається легко, має чітку внутрішню організацію, а логічність побудови розділів забезпечує належне розуміння навіть складних категоріальних понять.

У роботі належним чином підібрано та використано джерельну базу, що охоплює нормативно-правові акти України, міжнародні договори, акти МОП, практику ЄСПЛ, акти Європейського Союзу, рішення Конституційного Суду України, Верховного Суду, а також профільну наукову літературу. Бібліографія включає як класичні праці в галузі конституційного і трудового права, так і сучасні наукові публікації, що свідчить про високий рівень обізнаності здобувача з обраною проблематикою. Отримані результати пройшли належну апробацію на конференціях і були висвітлені у фахових наукових виданнях, що підтверджує їхню наукову зрілість.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. У цілому позитивно оцінюючи дисертацію Гребенара Олексія Володимировича, водночас слід звернути увагу на окремі положення, які можуть стати предметом наукової дискусії під час публічного захисту або слугувати напрямами подальших досліджень.

1. Обґрунтовуючи необхідність створення спеціалізованих трудових судів як окремої ланки судової системи, автор зосередився переважно на перевагах такої моделі, зокрема на можливості скорочення строків розгляду справ та використанні позитивного зарубіжного досвіду. Водночас поза межами достатньо детального висвітлення залишилися організаційно-правові аспекти

функціонування таких судів у загальній системі судоустрою України, особливо в умовах обмежених бюджетних ресурсів. Крім того, потребувало б глибшого опрацювання питання про механізми подолання проблеми невиконання судових рішень про поновлення на роботі, адже за відсутності ефективного виконання судовий захист ризикує залишатися лише формальним. У зв'язку з цим доцільно було б почути додаткові аргументи автора щодо практичної життєздатності запропонованої моделі в сучасних умовах функціонування судової системи України.

2. Автор слушно акцентує увагу на критичній проблемі відсутності єдиних критеріїв визначення розміру моральної шкоди, що зумовлює неоднорідність судової практики. Разом із тим робота виграла б від наявності більш конкретних пропозицій щодо формування уніфікованих стандартів оцінки такої шкоди з урахуванням специфіки трудових правовідносин, зокрема тривалості періоду невиплати заробітної плати, глибини репутаційних втрат працівника, ступеня психологічного впливу порушення та інших релевантних критеріїв.

Висловлені зауваження мають переважно дискусійний і уточнювальний характер та не впливають на загальну високу оцінку дисертації. Теоретичні результати й наукові висновки роботи є цілісними, достовірними та свідчать про значний особистий внесок здобувача у розвиток науки трудового права. Зазначені положення не ставлять під сумнів наукову новизну, обґрунтованість і вагомість отриманих результатів.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Гребенара Олексія Володимировича «Особливості захисту конституційного права на працю в сучасних умовах» є завершеним, самостійним, комплексним науковим дослідженням, яке відповідає сучасним вимогам до дисертаційних праць на здобуття ступеня доктора філософії. Сформульовані в роботі висновки отримали необхідну та достатню теоретичну аргументацію і є методологічно обґрунтованими. Дисертація має істотне теоретичне і практичне значення, містить нові наукові підходи, аргументовані висновки, а також конкретні пропозиції щодо вдосконалення чинного трудового законодавства.

За своїм змістом і спрямованістю дисертаційне дослідження Гребенара О.В. відповідає спеціальності 081 «Право», пройшло належну апробацію та є самостійно виконаною завершеною науковою працею, у якій не виявлено порушень академічної доброчесності. Оформлення дисертації в цілому відповідає встановленим вимогам.

Керуючись викладеним, можна дійти висновку, що дисертаційна робота Гребенара Олексія Володимировича на тему «Особливості захисту конституційного права на працю в сучасних умовах», подана на здобуття ступеня доктора філософії, відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

кандидат юридичних наук, професор,
професор кафедри публічного та приватного права
Східноукраїнського національного університету
імені Володимира Даля

 Галина ТАТАРЕНКО

Підпис засвідчую

Начальник відділу кадрів
СНУ ім. В. Даля

 Ольга КУРТОВА